

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

a) Hoito ja huolenpito

Pääsevätkö naiset ja miehet yhtä helposti hoidon ja huolenpidon piiriin ja onko hoito ja huolenpito yhtä laadukasta?

b) Sivistys, koulutus ja tiede

Perustuuko kouluttautuminen sekä ammatti ja eteneminen ihmisen kykyihin eikä sukupuoleen? (vrt. segregaaation purkaminen työssä ja koulutuksessa)

d) Hyvinvointi, terveys ja elinolot

Saako sosiaali- ja terveyserojen kaventamistyössä sukupuolinäkökulma tarpeeksi huomiota? (Esim. miesten syrjäytyminen tai vanhojen naisten köyhyys sekä sukupuolittain tehdyt tilastot kaikissa sosiaali- ja terveyspalveluissa, myös vammaispalveluissa.)

g) Oikeusturva

Miten varaudutaan pohjoismaisten ihanteiden mukaiseen naisen aseman turvaamiseen (abortti, päivähoito jne.) populistisessa maailmassa?

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

Naisen aseman turvaaminen pohjoismaisten ihanteiden mukaisesti

Samapalkkaisuus

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentäminen

Moniperustaisen syrjinnän vähentäminen

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

SUKUPUOLTEN OIKEUDELLINEN ASEMA

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliittikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

YK:n Cedaw komitea on kiinnittänyt 28.4.2014 Suomen seitsemännen määräaikaisraportin loppupäätelmissä huomiota laitoksissa asuvien uhrien asemaan heidän kohdatessaan seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta tehtäessä on varmistettava, että laitosisolosuhteissa asuvia vammaisia ja pitkäaikaissairaita tyttöjä ja naisia on kohdeltava yhdenvertaisesti muiden kanssa. Laitoksessa asuminen ei enää voi olla lieventävä tekijä.

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

YK:n vammaissopimus korostaa, että on tärkeää valtavirtaistaa vammaisasiat erottamattomaksi osaksi asiaan liittyviä kestävä kehityksen strategioita ja sisällyttää sukupuolinäkökulma kaikkiin pyrkimyksiin edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuutta nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Sopimus muistuttaa vaikeista olosuhteista, joita kohtaavat ne vammaiset henkilöt, joihin kohdistuu moninkertaista tai törkeää syrjintää rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisuuden, alkuperäkansaan kuulumisen, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, syntyperän, iän tai muun aseman perusteella. Sopimuksen artikla 6 ja 7 käsittelevät erityisesti vammaisia naisia ja lapsia.

Teema-alueittain huomioitavat asiat koskien vammaisia henkilöitä, etenkin tyttöjä ja naisia:

Hoito ja huolenpito:

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen vuonna 2018 toteuttaman kyselyn vastausten mukaan vammaiset naiset kokevat vammaisia miehiä enemmän epäasiallista kohtelua terveydenhuollossa, esim. vähättelyä, ylimielisyyttä ja asenteellisuutta sekä suoranaista nimittelyä, huutamista, väkivaltaa ja häirintää. Ongelmia oli koettu hoitoprosesseissa sekä rakenteellisen syrjinnän osalta.

Monet omaishoitajat ovat naisia (kuten vammaisten lasten äidit). Omaishoitajien jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Sivistys, koulutus ja tiede:

Koulunkäyntiin liittyen toimintarajoitteiset nuoret ovat heikommassa asemassa muihin nuoriin verrattuna. Toimintarajoitteiset pojat ja tytöt ovat keskenään epätasa-arvoisessa asemassa. Näistä on tietoa kouluterveyskyselyssä <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-838-8>

Työ ja elinkeino:

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen vuonna 2018 toteuttaman kyselyn vastausten mukaan vammaiset naiset kokevat vammaisia miehiä enemmän syrjintää työelämässä. Sitä koetaan esimerkiksi työuralla etenemisen tilanteissa.

Hyvinvointi, terveys ja elinolot:

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen vuonna 2018 toteuttaman kyselyn vastausten mukaan vammaiset naiset kokevat vammaisia miehiä enemmän köyhyyttä. Köyhyyden kokemukset vaikuttivat moneen elämän alueeseen ja liittyivät muun muassa terveydenhuoltoon, välttämättömiin lääke- ja hoitotarvikkeisiin, ruokaan, asumiseen, vaatteisiin sekä liikkumiseen. Vammaisen naisen euron suuruutta ei ole määritelty kuten naisen tai vähemmistöistä maahanmuuttaja naisen euron suuruus.

Vammaiset naiset kohtaavat vammaisuuteen liittyvän avuntarpeen ja siitä aiheutuvan riippuvuussuhteen vuoksi keskimääräistä enemmän hyväksikäyttöä, kaltoinkohtelua, laiminlyöntejä sekä seksuaalista tai taloudellista hyväksikäyttöä apua antavalta taholta. Taho voi olla omainen, hoitohenkilökunta, henkilökohtainen avustaja, taksikuljettaja tms., jonka avusta vammaisen ihminen on riippuvainen esimerkiksi päivittäistoiminnoissa tai liikkumisessa." On huomattava, että myös vammaisen mies voi joutua väkivallan uhriksi läheisessä ihmissuhteessa. Tämä ei siis rajaudu vain vammaisiin naisiin.

Vapaus, koskemattomuus, turvallisuus ja yksityisyys:

Toimintarajoitteiset nuoret ovat heikommassa asemassa muihin nuoriin verrattuna. Toimintarajoitteiset pojat ja tytöt ovat keskenään epätasa-arvoisessa asemassa. Tästä on tietoa kouluterveyskyselyssä <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-838-8>

Väkivaltaa vammaiset kokevat valtaväestöä enemmän. Lisäksi vammaiset naiset kokevat väkivaltaa enemmän kuin valtaväestön naiset. Lähes poikkeuksetta raiskauksen uhri on nainen ja kehitysvammaisilla naisilla seksuaalisen väkivallan riski on erityisen suuri. Kun nuorella yhdistyy vammaisuus ja maahanmuuttajatausta, väkivallan uhka ja kokemuksia on vielä enemmän. Lähde sisäministeriön teettämä selvitys <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf/9091cbbf-6dd9-4d8a-b337-01be26de818a/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf.pdf>

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen vuonna 2018 toteuttaman kyselyn vastausten mukaan vammaiset naiset kokevat vammaisia miehiä enemmän turvattomuutta, halventavaa tai vähättelevää kohtelua, epäinhimillistä kohtelua, muuta hyväksikäyttöä ja henkistä väkivaltaa.

Vammaiset naiset kohtaavat vammaisuuteen liittyvän avuntarpeen ja siitä aiheutuvan riippuvuussuhteen vuoksi keskimääräistä enemmän hyväksikäyttöä, kaltoinkohtelua, laiminlyöntejä sekä seksuaalista tai taloudellista hyväksikäyttöä apua antavalta taholta. Taho voi olla omainen, hoitohenkilökunta, henkilökohtainen avustaja, taksinkuljettaja tms., jonka avusta vammaisen ihminen on riippuvainen esimerkiksi päivittäistoiminnoissa tai liikkumisessa.” Myös vammaisen mies voi joutua väkivallan uhriksi läheisessä ihmissuhteessa, joten tämä ei rajaudu vain vammaisiin naisiin.

Turvakotien esteettömyydessä on edelleen puutteita. Esteettömyyden lisäksi turvakodin käyttö edellyttää riittäviä vammaispalveluja, kuten esim. kuljetuspalveluja turvakotiin päästökseen sekä tarvittaessa päivittäistoimiin liittyvää avuntarpeen turvaamista. Näin erityisesti omaishoidon piirissä tapahtuvissa perheväkivaltatilanteissa sekä tilanteissa, joissa vammaisen nainen on riippuvaisuudessa väkivaltaa tai sen uhkaa ylläpitävästä, samassa taloudessa asuvasta henkilöstä.

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, joka jäsenjärjestöjensä kautta edustaa noin 228 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä. Järjestön kotimainen vaikuttamistoiminta keskittyy vammaisten yhdenvertaisen osallistumisen turvaamiseen.

Esteettömyys tarkoittaa paitsi rakennetun ympäristön esteettömyyttä myös esimerkiksi asenteiden esteettömyyttä. Esteetön ympäristö turvaa pääsyn niin lastenvaunuilla kuin rollaattorilla tai pyörätuolilla.

Lisäksi se huolehtii muun muassa valaistuksesta, riittävästä kontrasteista ja induktiosilmukoista. Asenteiden esteettömyys on tärkeää vähemmistöjen kannalta, mutta se turvaa myös pohjoismaista tasa-arvokäsitystä ääriilikkeiden puristuksessa. Esteettömyyden laiminlyönti huonontaa merkittävästi jokaisen ihmisen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Saavutettavuus ja sen varmistaminen on oleellinen osa digitaalisia palveluja ja digitalisaatiota. Ellei saavutettavuutta varmisteta ja oteta vakavasti digitaalisia palveluja kehitettäessä, näkövammaiset ja osa muulla tavoin vammaisista ihmisistä jää niiden ulkopuolelle. Samalla riski syrjäytymiseen kasvaa.

Viestinnän ja tiedonsaannin tulee olla monikanavaista. Se tarkoittaa eri kommunikaatiotapojen (esim. selko- ja viittomakieli tai pistekirjoitus) huomioimista. Samoin se tarkoittaa sen varmistamista, että tieto on kaikkien ulottuvilla.

YK:n vammaissopimuksen artikla 9 käsittelee esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Saavutettavuutta säätelee lisäksi laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019).

Vammaisfoorumi esittää, että esteettömyys ja saavutettavuus otetaan näkökulmiksi, jotka kulkevat läpi koko tasa-arvopoliittisen selonteon. Tämä olisi YK:n vammaissopimuksen mukaista.

Kokko Sari
Vammaisfoorumi ry